

Homeopati – konsten att späda

Vetenskapen har under tidernas lopp fått stå för mycket. Stora framsteg har gjorts i dess namn, och vetenskapen har fått klä skott för både sakliga och osakliga angrepp. Men vetenskapen har också – nästan alltid utan eget medgivande – fått låna ut sitt namn till diverse udda företeelser. Vissa, som "The flat earth society", harmlösa, och kanske rätt underhållande. Andra, som L Ron Hubbards Dianetik, betydligt mer oroväckande och med ett märkbart inflytande på samhället. Inte minst finns det många medicinska särarter som vetenskapen utan eget medgivande lånat ut sitt namn till.

En tysk doktor, Samuel Christian Hahnemann (1755–1843), grundade i början av 1800-talet en av de första medicinska egenarterna, eller sekterna. Den gode doktorn vände sig, med all rätt kan man tycka, mot sin tids medicin. Åderlåtning, kräkningsframkallning och medicinering med starka gifter kunde inte vara rätt sätt, resonerade Hahnemann. I stället gick han – medvetet eller omedvetet – tillbaka till den primitiva monismen.

Organon

Hahnemann hävdade att sju åttondelar av alla sjukdomar orsakades av en infektion som kallades Psora – klåda. Som det står i Hahnemanns *Organon*:

Detta Psora är den enda och fundamentala orsaken till oräkneliga sjukdomar och åkommor, som under namn som nervösa besvär, hysteri, hypokondri, galenskap, melankoli, idioti, epilepsi och spasmer av alla de slag, mjukhet i benstommen, karies, cancer, sinnessjukdom, gikt, astma, dövhet, engelska sjukan, svamphematomer, varbildning i lungorna, migrän, grå starr, blindhet, förlamning, sinnesförlust och smärtor av alla de slag finnes i vår patologi som speciella, särskiljda och oberoende sjukdomar.

Hahnemann fick sin aha-upplevelse när han en gång åt cinchonabark (som används för att framställa kinin), och märkte att han fick symptom liknande malaria. Han formulerade då sin teori om att "lika botar lika", som han förde ut i sitt 1810 publicerade Magnum Opus, det tidigare nämnda *Organon*.

Hahnemann sade att om en stor dos av en substans ger upphov till ett bestämt symptom hos en frisk människa, så botar en mycket liten dos av substansen just detta symptom hos sjuka människor.

Hahnemann och hans lärjungar, som snart uppenbarade sig, började snabbt sammanställa en lista över vilka botemedel som botade vilka sjukdomar. Detta gjorde de genom att ge högre och högre doser av ett ämne till en försöksperson, tills något symptom uppenbarade sig. En utspädd lösning av ämnet i fråga antogs då bota samma åkomma.

1842 fanns det tjugotvå college som drevs av förespråkare för homeopati, och dussintals tidsskrifter. I Washington D.C. restes ett enormt monument över Hahnemann, som fortfarande står kvar. Men allt eftersom så försvann skolorna. Vissa tynade bara bort, medan andra, som New York Medical College och Hahnemann Medical College i Philadelphia gled längre och längre bort från homeopatin. Så småningom blev de förstklassiga utbildningsanstalter i medicin. Ute bland populasen levde och frodades dock homeopatin.

Potensering och vattenavtryck

Hahnemann var övertygad om att medikamenterna blev betydligt kraftfullare om han "potenserade" dem. Detta gjorde han genom att späda ut dem. Allt eftersom det materiella innehållet inaktiverades (späddes ut) så aktiverades det spirituella innehållet var tanken. Det var inte futtiga spädningsar med en på tio, eller en på hundra vi pratar om – eller en på miljonen. Spädningsar på en miljon miljon miljon miljon miljon miljon miljon miljon miljon miljon

miljon gånger, det vill säga en del på 10^{60} , användes ibland. Det motsvarar att späda ett knappnålshuvud vätska i en vattenkub med en sida på hundratusentalet miljarder kilometer! Det vill säga en kub med en sida tiotusen gånger solsystemets diameter. Vid det laget är det länge sedan det fanns en endaste molekyl kvar av den ursprungliga substansen. Då hade man enligt Hahnemann uppnått en enastående potens hos medicinen.

I dag tror homeopaterna inte längre på Hahnemanns ”spirituella aktivering”. Nu tror i stället vissa att det som aktiverar preparaten är någon hittills okänd strålning, som blir kvar efter att substansen försvunnit. Andra hävdar att den aktiva substansen gör ”avtryck” i vattnets kristallstruktur. Avtrycken blir kvar efter den ursprungliga substansen späts bort. Kanske blir det avtryck av avtrycken, och så vidare. Detta skulle förklara att effekten stiger med tilltagande utspädning. Vilka andra ämnen det finns liknande ”avtryck” av i vattnet talar man tyst om.

Kvacksalveri ...

På grund av att de mest består av vatten har homeopatiska preparat allmänt betraktats som åtminstone ofarliga, men vissa homeopatiska medikamenter är faktiskt skadliga, om än i begränsad omfattning.

Värre är det med uppfattningen som utövere har att sjukdomssymptom som följer på medicinering med homeopatiska medel är ”kriser under tillfrisknandet”. Kroppen gör sig av med ”toxiner” heter det, och då blir patienten tillfälligt värre. Om ”avtoxifieringen” är svår betyder det att det finns mycket toxiner som kroppen behöver göra sig av med. Den kommande sjukdomen skulle ha blivit ännu mycket värre om den homeopatiska behandlingen inte hade satts in. Att problemen skulle bero på den homeopatiska medicineringen, eller på det ursprungliga – obehandlade – sjukdomstillståndet avfärdas givetvis.

... och bluff

Det har nu faktiskt hänt att homeopatiska mediciner visat sig uppenbarligen ha en viss effekt. Betyder det då att det kanske finns ett korn av sanning i homeopatin? Nja. Ibland har resultaten berott på att den ursprungliga substansen faktiskt har varit effektiv, och att den inte har späts ut så mycket att den blivit totalt ineffektiv. Men ibland har det också berott på rent fusk.

Ett exempel på fusk var en homeopatisk medicin som kallades Dumcap som såldes i USA på åttiotalet. Den påstods vara effektiv mot astma, och döm om läkarvetenskapens förvåning när det faktiskt visade sig att den var det! Mindre förvånad blev läkarvetenskapen när det visade sig att Dumcap inte bara innehöll det stryknin, arseniktrioxid, spikklubbe- och kackerlacksextrakt som innehållsdeklarationen påstod. Dumcap innehöll också cortisonpreparat som används mot astma.

En annan underhållande episod inträffade i Idaho 1989 när amerikanska myndigheter ingrep mot en person som sålde ett homeopatiskt immuniseringskit. Tester visade att det bara innehöll alkohol i vattenlösning och sockerpiller. Personen i fråga hävdade bestämt att det skulle stimulera immunförsvaret. Att statens laboratorier inte kunde hitta de aktiva ingredienserna berodde på att de var så utspädda i socker. Förmodligen ifrågasatte ingen att patienterna kände sig bättre efter att ha tagit denna sockrade nubbe.

Pseudovetenskap

Vad säger då vetenskapen om homeopatins effekter? De flesta av de rätt många medicinska försök som gjorts med homeopatisk medicin har inte direkt varit mönster av vetenskaplig

metodik, så resultaten kan man säga är lite svårtolkade. De få någorlunda seriösa försök som gjorts har faktiskt i vissa fall visat ett mätbart resultat. Utan undantag har dessa försök gjorts av forskare som varit förespråkare för homeopatin, och som i sina publiceringar kanske inte varit helt objektiva. Från den medicinska vetenskapens sida kan man alltså i bästa fall säga att det finns resultat som skulle kunna vara värda att följa upp.

Annat är det med fysiken, kemin och farmakologin, med fysiologin och patologin. Det finns inga resultat som visar att spädning av ett medicinskt preparat skulle öka dess läkande kraft. Det finns heller inga resultat som påvisat existensen av "avtryck" i vattnets kristallstruktur. Det finns över huvud taget inget som stöder tesen att homeopatiska preparat skulle ha annat än placeboeffekter.

"Men", hörs då röster ur homeopaternas led, "vetenskapen har heller inte lyckats motbevisa homeopatin!" Och det stämmer ju. Men den vetenskapliga metoden säger att det är frånvaron av bevis, inte frånvaron av motbevis som är det viktiga. Bevisbördan ligger, och måste alltid ligga, på den som påstår något nytt. Påstår någon att ljushastigheten är en absolut gräns så måste denne leda detta i bevis. På samma sätt är det om någon påstår att spädandet av ett preparat gör det effektivare, eller om någon påstår att ett preparat som orsakar ett symptom också botar det, om det ges i oändligt utspädda doser. Så länge ingen övertygande lyckats visa något av det senare måste homeopatin förvissas till de vetandets utmärker som kallas pseudovetenskap.

Faktaruta

Monismen är grunden för många uråldriga vanor och sedvänjor. Att äta ett lejons hjärta för att få dess mod är ett exempel. Att en avbild av ett föremål eller en person får liknande egenskaper som originalet, och att en avbild av en gudom faktiskt blir gudomen är andra exempel. Hahnemann återupplivade på sina sätt alltså Paracelsus läror, som sade att växter som liknar åkommor eller anatomiska organ också botar dessa.

Text: Kim Bergström